

VAN BOTERBERG TOT SUPERHEFFING**2005**

Jaar	Melkveehouders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boterberg mln. kg.	M-Melkp. mln. kg

1) Productie / consumptie / export

2005									401
2005-01-04	LC	_PZ. Koopstra: ‘EU-boer meer last dan profijt van vrije markt’							
2005-01-04	LC	Vrije boeren na negentien jaar terug bij coöperatie							nw
2005-01-07	LC	Prijs voor melkquotum boer rijst de pan uit							nw
2005-01-08	LC	Paniekkoper van melkquotum boert slecht							nw
2005-01-12	DvhN	NVM onverwacht: Nijpend tekort aan grote landbouwbedrijven							nw
2005-02-02	LC	Accountant: ‘Zonder hulp loopt de melkveehouderij vast’							
2005-02-24	LC	LTO wil na 2015 af van melkquotering							nw
2005-04-07	LC	Weinig handel in dure melkquota							
2005-05-26	LC	Knipsel: Boeren betalen €23,1 miljoen voor overschrijding quotum							nw
2005-06-18	LC	KKM – Kwaliteitsborging moet draagvlak bij boeren							nw
2005-08-10	Trouw	‘Oordeel niet te gemakkelijk over Europese subsidie aan boeren’							
2005-09-20	LC	J. Bieleman: Mechanisatie in de landbouw is vooral productieverhoging							
2005-09-22	LC	‘Europa’: Geen landbouwsubsidie zonder tegenprestatie							
2005-11-00	LTO	R. v. Buitenen (LTO) Bodem quotumprijs nog niet in zicht							nw
2005-12-02	LC	Amper vraag naar melkquotum, prijs daalt snel							nw
2005-12-03	LC	Traditie van boer-zijn verdwijnt nu snel							nw

2005

Leeuwarder Courant 2005-01-04

PZ.: 'EU-boer meer last dan profijt van vrije markt'

SCHEVENINGEN - De Europese Unie heeft ook op landbouwgebied de aansluiting met de groei van de wereldmarkt gemist en vrijwel overal marktaandeel verloren. Daarom zou het onverstandig zijn Europa af te sluiten voor de zuivelmarkt om de melkprijs hoog te houden. Dat zei voorzitter Geert Koopstra van het *Productschap Zuivel* vandaag in zijn nieuwjaarsrede.

Koopstra keerde zich daarmee tegen de *Nederlandse Melkveehouders Vakbond* (NMV) die met een *Dutch Dairy Board* wil onderhandelen over hogere melkprijzen voor boeren. Koopstra is gepikeerd over de Engelse naam, die volgens hem toebehoort aan het productschap. Europa ontkomt niet aan een concurrerende melkprijs om aansluiting met de wereldmarkt te houden, zo meent hij.

Zeker voor de Nederlandse zuivel is die aansluiting van belang, stelde Koopstra, omdat 60 procent van de productie over de grens gaat, waarvan 20 procent buiten de Europese grenzen. „Een zo sterk van de export afhankelijke sector heeft geen toekomst zonder concurrerend te zijn”, aldus de voorzitter.

Volgens hem voelt de EU vooral de nadelen van de vrijere markt en profiteert zij amper van de voordelen. De komende jaren zullen meer grenzen open gaan. Daaraan ontkomt de EU niet, aldus Koopstra. „Dat schept kansen voor wie wil en kan.”

Nu Brussel minder steun verleent, is het van belang dat de nationale overheid zorgt voor eerlijke concurrentieverhoudingen binnen de EU. Die zorg moet vooral komen uit minder regelgeving. Koopstra meent dat de Nederlandse regering nog wel een stapje sneller kan als het daar om gaat.

Leeuwarder Courant 2005-01-04

'Vrije' boeren na negentien jaar terug bij coöperatie

Door **Aan Dirk van der Meulen**

RINSUMAGEEST - Na precies negentien jaar keren de 'vrije' melkveehouders van melkleveranciersvereniging *Noord-Oost Friesland* (NOF) weer terug in de armen van de coöperatieve zuivelindustrie. De vereniging werd in 1985 opgericht door een groep boeren uit Noord-oost-Friesland die ontevreden waren over de melkprijs van het toenmalige noordelijke zuivelconcern *Noord-Nederland*. Per 1 januari hebben de elf overgebleven leden zich aangesloten bij *Royal Friesland Foods*.

Zonder slag of stoot ging dat overigens niet, want het zuivelconcern eiste een pittige intreevergoeding van 8.65 cent per liter. Het NOF-bestuur beriep zich echter met succes op een clauseule in het toenmalige contract met zuivelcoöperatie *Twee Provinciën*, dat in 1997 opging in *Friesland Coberco*, nu *Friesland Foods*. Daarin stond dat de boeren probleemloos lid kon-

den worden na het uitdienen van het leveringscontract. De rechtbank in Assen concludeerde daarop dat de boeren geen cent intreegeld hoeven te betalen en ook recht hebben op het con-
cerndividend bovenop de marktconforme melkprijs. Terugblikkend op de afgelopen jaren
concludeert voorzitter Harm Wiegersma uit Rinsumageest dat de NOF goed geboerd heeft.
Vooral in de eerste contractperiode van zeven jaar, toen de vereniging melk leverde aan *Huis-
ternoord* in Oudwoude, beurden de leden flink melkgeld meer dan hun voormalige collega's
bij *Noord-Nederland* en later *Friesland Frico Domo*. „De ófrúne jierren ha wy wol wat ynle-
vere mar per saldo koe it wol ut.”

Juist door die calculerende opstelling werden de NOF-boeren door sommige trouwe coöpera-
tieboeren afgeschilderd als profiteurs. Vooral het feit dat ze een kwart cent per liter meer
beurden dan de leden, maakte de tongen los. Wiegersma vindt die kritiek niet terecht. Dankzij
onder meer de NOF en andere leveranciersverenigingen is volgens hem *Friesland Frico
Domo* in beweging gekomen. Om een verdere leegloop te voorkomen zijn nadien snel de
broodnodige saneringen doorgevoerd. „Dy kwart sint wie bedoeld as rintefergoeding foar it
uttreejild dat wy by Noord-Nederland betelje moasten.”

Op het hoogtepunt van de vereniging in 1997 (25 leden met een melkplas van 13 miljoen li-
ter) volgde een scheuring. Circa de helft van de boeren koos eieren voor zijn geld en sloot
zich aan bij *Twee Provinciën*. De andere NOF-leden besloten om een nieuwe contractperiode
aan te gaan. Die liep eind vorig jaar af. Shoppen bij andere ondernemingen is er in het ver-
schraalde zuivellandschap niet meer bij. Bovendien zit geen enkele melkverwerker heden ten
dage op extra liters te wachten. Gesteund door de rechterlijke uitspraak kozen de NOF-boeren
voor zekerheid en sloten ze zich aan bij *Friesland Foods*. „DOC yn Hoogeveen wie noch in
opsje west”, zegt Wiegersma. „Mar as Fryske boeren geane wy dochts leaver nei in únder-
nimming mei Fryske woartels.”

Leeuwarder Courant 2005-01-07

Prijs voor melkquotum boer rijst de pan uit

LEEWARDEN – De prijs voor melkproductierechten, het melkquotum, is de afgelopen da-
gen fors gestegen met 3 cent. Vanmorgen werden al prijzen genoteerd van €0,50 per procent
vet per kilo melk. Dat betekent dat een boer nu gemiddeld €2,10 per kilo melk betaalt.
Volgens ingewijden is dit economisch onverantwoord nu de melkprijs onder druk staat door
het hervormde zuivelbeleid. Melkveehoudersvoorzitter Jan van Weperen van LTO Noord is
verontrust over de hoge quotumprijs. Volgens hem komen de aankopen tegen deze prijs voort
uit paniek.

Het aankoopjaar voor melkquotum sluit per 1 februari. Boeren hebben de afgelopen weken
weer flink gemolken en dreigen nu hun melkquotum te overschrijden. Daarvoor krijgen ze
geen melkgeld en moeten ook nog een boete betalen.

Makelaar Jolle Wind uit Bolsward constateert, dat er bijna geen quotum beschikbaar is. Hij
heeft niets meer, terwijl de vraag alleen maar aantrekt. Accountant Lubbert van Dellen
van het bureau AVM ziet verschillende oorzaken voor de hoge prijs van het quotum. De kos-
ten stijgen, de melkprijs daalt. Daar kunnen boeren weinig anders tegen doen dan meer kilo's
melk produceren. Bovendien wordt de lagere melkprijs door Europa gecompenseerd met een

premie. De premie die een boer krijgt is gebaseerd op het melkquotum van het jaar 2005. Ook daarom proberen boeren nu melkquotum aan te kopen.

Rest de vraag of het nu niet beter is de melk in de mestput te laten lopen. Dat is wellicht financieel aantrekkelijker, maar wel erg frustrerend. Bovendien overheerst de gedachte, dat aankopen van melkquotum altijd nog beter is.

Van Dellen wijst erop, dat boeren die echt willen groeien hun quotum allang hebben gekocht tegen zo'n €0,40. Maar duur is het nog wel. Van Weperen: „Dit jaar is voor €1 miljard melkquotum verhandeld. Aan melkgeld is er voor ongeveer €4 miljard binnen gehaald. Dat drukt dus wel heel zwaar op het rendement van een melkveehouder”.

Leeuwarder Courant 2005-01-08

Paniekkoper van melkquotum boert slecht

[Door Nico Hylkema landbouwredacteur LC]

De prijs voor de melkproductierechten, het melkquotum stijgt elk jaar voor het sluiten van het zogeheten superheffingsjaar. Boeren hebben te veel gemolken en proberen de boete daarvoor te voorkomen door quotum te kopen. De extreme prijs van dit jaar strookt niet met de economische werkelijkheid van het melkveebedrijf. Slecht ondernemerschap dus.

Het hele jaar hebben boeren luidkeels hun beklag gedaan over de hoge prijs, die in Nederland betaald moet worden om melk te kunnen produceren. Terwijl de Duitse boer ongeveer € 0.60 per kilo betaalt, kost diezelfde kilo in Nederland nu € 2.10. Het quotum kost ongeveer zes cent per kilo melk. Met een dalende melkprijs door de hervorming van het Europese zuivelbeleid, wordt dat een steeds zwaardere last.

Voor een verandering van de quotumtoewijzing, een quotumbeurs met overheidsinvloed dus, is geen politieke meerderheid te vinden. De gemiddelde leeftijd van boeren ligt boven de vijftig. Oudere boeren zonder opvolger en met stopplannen willen helemaal geen lagere quotumprijzen. Die boeren, met het melkquotum als pensioen, hebben een sterke lobby bij vooral CDA en VVD.

Boeren zijn doorgaans nogal emotionele mensen. Dat heeft te maken met de aard van het familiebedrijf en het werken met dieren en natuur. Maar emoties laten zich slecht verenigen met goed ondernemerschap. Dat uit zich ook in het quotumbeleid.

Het zijn de boeren die gegokt hebben op een lagere quotumprijs, die nu de klos zijn en in paniek raken. Dat getuigt van slecht ondernemerschap. Een kilo melkquotum voor € 2.10 heeft een terugverdientijd van twaalf jaar, rekent AVM-accountant Lubbert van Dellen voor. In die tijd verdient een boer er dus niets aan.

Afgezien van de eindejaars-explosie is de prijs in Nederland sowieso hoog. Ook € 1.70 eerder dit quotumjaar is veel. Dat heeft een terugverdientijd van acht jaar. Gezien de onzekerheid van het voortbestaan van het systeem van melkproductierechten na 2013 is dat evenwel voor sommige boeren nog te doen. Het levert weinig op, maar kost ook weinig.

Melkveehoudersvoorzitter LTO Noord, Jan van Weperen rekende gisteren voor, dat het afgelopen quotumjaar voor € 1 miljard is verhandeld, terwijl er tussen de € 3 miljard en € 4 miljard aan melkgeld is gebeurd. Dat is een verhouding, die verbaast.

Toch is het verklaarbaar uit de dalende melkprijs. De kosten stijgen of blijven gelijk. Dus valt de lagere melkprijs alleen maar goed te maken door meer kilo's te melken, of er iets naast te gaan doen, zoals natuurbeheer of mestvergisting.

Er zijn goede ondernemers, die nu geen quotum kopen. Om de daling in inkomen op te vangen, proberen ze op kosten te besparen. Ook investeren ze in mestvergisting of natuurbeheer. Zo kunnen ze een stabiele onderneming opbouwen. Als over een tijdje de quotumprijzen dalen, en dat ze dat doen is algemeen aanvaard, dan kopen deze boeren wel.

Niet alle boeren kunnen dat geluid opbrengen en kopen duur melkquotum. Dat kan uit, als ze ruimte hebben in stal, arbeid en land, een zeldzame combinatie. Een ander argument voor kopen is de premie voor de dalende melkprijs - veroorzaakt door Europees beleid. Die is gebaseerd op het melkquotum in het komend quotumjaar. Dus ook dat oefent druk uit op de markt, die qua aanbod krap is.

Het premie-argument getuigt helemaal van weinig ondernemerschap. Je geeft geld uit, dat je in twaalf jaar terug verdient, om een premie van zo'n 3 cent binnen te halen. Een premie die niet echt betrouwbaar lijkt. Nu al gaan stemmen op in Europa de premie te verlagen of af te schaffen. De burger zou het niet accepteren als grote boeren meer dan € 30.000 per jaar aan premie beuren zonder tegenprestatie.

Rest boeren voorlopig dus weinig anders dan goed te rekenen. Van ondernemerschap hangt de toekomst af voor melkveehouders. De huidige paniek biedt weinig optimisme over het voortbestaan van de quotumkopers.

Leeuwarder Courant
12-01-2005

NVM: geen lagere prijs melkquotum

NIEUWEGEIN - De prijs van het melkquotum, de melkproductierechten, was het afgelopen jaar onveranderd hoog met gemiddeld €0,45 per procent vet per kilo melk. De uitwassen van deze maand tot boven de €0,50 beschouwt de Nederlandse Vereniging van Makelaars als een incident.

De NVM verwacht niet dat de prijs van het melkquotum snel zal zakken. De schaalvergroting zet sneller dan verwacht door. Er is redelijk aanbod, maar dat wordt snel opgenomen door de markt. Kennelijk is de hoge prijs voor boeren verantwoord, zo stelt de NVM afdeling agrarisch en landelijk onroerend goed vast.

Dagblad vh Noorden 2005-01-12

Nijpend tekort grote bedrijven in landbouw

Makelaars overvallen door snelheid waarmee schaalvergroting nu doorzet

Door de redactie economie

NIEUWEGEIN ■ Grote melkveebedrijven zijn amper te krijgen in Nederland. De vraag naar bedrijven met een minimale omvang van veertig hectare trekt ondanks de dalende opbrengstprijzen aan. Dat blijkt uit cijfers van de Nederlandse Vereniging van Makelaars, afdeling Agrarisch en Landelijk Vastgoed. Makelaars zeggen overvallen te zijn door de snelheid waarmee de schaalvergroting in de landbouw nu doorzet.

In 2004 bleken veel boerenbedrijven amper verkoopbaar, maar in die gevallen ging het om kleinere bedrijven. Daar zijn groeiende boeren niet in geïnteresseerd.

Alleen in de akkerbouw houdt de malaise aan. Daar heerst een totale stilstand. Alleen grote akkerbouwbedrijven, die omgezet kunnen worden naar een melkveehouderij, zijn nog in trek. Ook pluimveebedrijven zijn amper gevraagd, nu de opbrengstprijzen naar een dieptepunt zijn gedaald.

In de sierteelt en glastuinbouw tekent zich het slechte jaar ook af. Daar komen wel meer bedrijven te koop, maar de vraag is gering. Of die moet komen van paardenbedrijven. Die zorgen nog voor een beetje dynamiek in de agrarische onroerend-goedmarkt. Als het tenminste goed zit met de financiering.

[....]

Nu varieert de grondprijs van zo'n 16.000 euro voor een hectare zware kleigrond in het Noorden tot rond de 25.000 euro in het oosten en zuiden van het land. Het Groene Hart doet daar nog eens zo'n 10.000 euro bij, door de aanhoudende druk van de stedelijke bebouwing. Overigens is daar ook stabilisatie opgetreden.

Leeuwarder Courant, 2005-02-02

‘Zonder hulp loopt de melkveehouderij vast’

Nederland koploper quotumprijs

Het melkquotum is onderdeel van de superheffing, die in 1984 is ingevoerd in de strijd tegen boter- en poederbergen. Nederland kreeg een groot quotum van ruim 11 miljard kilo. De Nederlandse boeren kregen het gratis, als enige in Europa geheel in eigendom. Dat leidde al snel tot een levendige handel in quota. Doordat Nederland als enige land gekozen heeft om het eigendom van het quotum geheel aan de boeren te geven, was er geen sturing mogelijk. Nu betaalt een Nederlandse boer ongeveer € 1,80 voor een kilo melk. Zijn Duitse collega, afhankelijk van quotumbeurzen en grenzen tussen lidstaten, koopt die lieter voor € 0.60. De verhouding tot andere lidstaten is vergelijkbaar.

De noordelijke melkveehouderij loopt krakend vast, als de prijs voor het melkquotum niet sterk daalt. Die conclusie trekt het accountantsbureau AVM in een studie naar de gevolgen van de Europese landbouwhervorming op de noordelijke landbouw. Die voerde het bureau uit in opdracht van de Bestuurscommissie Landelijk Gebied.

Door Nico Hylkema

LEEWARDEN - Het grootste probleem voor de noordelijke melkveehouderij is volgens AVM-accountant Lubbert van Dellen dat de groei van de bedrijven achterblijft bij het Europese gemiddelde. De oorzaak is volgens hem de hoge prijs van het melkquotum. Daardoor verdwijnt eigen kapitaal uit de sector en komt er vreemd kapitaal binnen.

Terwijl de Nederlandse melkveehouderij de laagste directe kosten kent, stijgen de kapitaallasten zo sterk dat het rendement onder druk staat. Van Dellen berekent het aandeel van de quotumkosten in de vaste kosten op ongeveer 7 cent per kilo melk. Daarmee kan de melkveehouderij de Europese en wereldconcurrentie niet meer aan. Het probleem zit hem vooral in het geringe aanbod melkproductierechten.

Hij heeft daarom een voorstel ingediend om de quotumprijs naar beneden te krijgen door het aanbod te vergroten. Dat voorstel behelst een aanpak op twee fronten. Enerzijds wil hij het quotum bij verkoop afromen via een quotumbeurs. Door de afroming per jaar met 5 procent te

laten stijgen, wordt het voor boeren die hun bedrijf in de toekomst willen beëindigen aantrekkelijk dat sneller te doen.

Anderzijds bepleit hij de invoering van prijsverschillen in de uitbetaling van de noordelijke coöperatie *Friesland Foods*. Van Dellen denkt daarbij aan een uitbetaling gebaseerd op de kwaliteit van de melk. Minder verzadigde vetzuren, betere aminozuren en andere ingrediënten moeten de basis zijn voor hogere uitbetaling. Coöperatie-voorzitter *Sybren Attema* heeft zich tijdens de onlangs gehouden Jongerendag van *Friesland Foods* al positief uitgelaten over prijsdifferentiatie.

Van Dellen stelt voor, dat boeren die de hoogste kwaliteit leveren 5 procent meer krijgen en boeren die de minste kwaliteit leveren 5 procent minder. Nu beuren alle boeren dezelfde prijs voor hun melk. Van Dellen meent dat de prijsdifferentiatie twee voordelen heeft.

Hij wijst op de grote concurrent Denemarken waar ook een prijsdifferentiatie geldt. Dat heeft ertoe geleid, dat de Deense boeren hun kwaliteitsachterstand in zeven jaar tijd volledig hebben ingelopen, terwijl hun Nederlandse collega's min of meer gelijk zijn gebleven. Van Dellen verwacht, dat door invoering van prijsdifferentiatie de gemiddelde kwaliteit van de melk in Nederland zal stijgen.

Aan de andere kant zal het verschil in uitbetaling boeren met een mindere kwaliteit melk in combinatie met de afoming van het melkquotum stimuleren om sneller te stoppen. Van Dellen benadrukt dat de twee voorstellen alleen samen een kans van slagen hebben.

Een quotumbeurs ligt politiek op dit moment moeilijk. Vreemd, zo meent voorzitter rundveehouderij LTO Siem Jan Schenk. Want alle boerenorganisaties zijn juist heel erg voor de oprichting van een quotumbeurs, als die de quotumprijs omlaag krijgt. Melkveehoudersvoorzitter LTO Noord, Jan van Weperen vraagt wel om een stevige discussie vooraf over de prijsdifferentiatie, als de prijsverschillen een herverdeling van het melkgeld inhouden.

Van Dellen meent dat ook de provincie een bijdrage kan leveren aan een gezonde melkveehouderij door de ruimte te bieden aan betere en grotere kavels. Ook aan de nokhoogten moet de provincie niet te zware eisen stellen. De gebouwen moeten hoger en groter kunnen, dan nu vaak wordt toegestaan. Dit geldt zeker ook voor de akkerbouw.

Leeuwarder Courant 2005-02-24

LTO wil na 2015 af van melkquotering

KOUDUM - Als de baten van de quotering van de melkproductie niet meer opwegen tegen de hoge kosten, moet Nederland inzetten op afschaffen van de melkproductierechten. Dat stelt de melkveehoudersvoorzitter LTO Noord. **Jan van Weperen** gisteren in Koudum op een bijeenkomst van de boerenbond.

Van Weperen stelde vast dat de melkquotering in 1984 in het leven is geroepen om de kosten van exportrestituties in de hand te houden. Die restituties, samen met de importheffing en andere subsidies hebben de melkprijs lange tijd stabiel gehouden. Nu in het kader van de zuivelhervorming de restituties en de importheffing grotendeels verdwijnen, zou ook de quotering zijn langste tijd hebben gehad.

De discussie daarover zal zeker de komend jaren op gang komen. De Europese Unie heeft vastgesteld dat de quotering tot 2015 vast ligt. Herman Sniijders sectormanager van het landbouwministerie vroeg zich af of er binnen de EU voldoende draagvlak zal zijn om de quotering na 2015 af te schaffen.

Hij denkt dat vooral de zuidelijke lidstaten een blok zullen vormen om afschaffing te voorkomen. Van Weperen zou dat voor de Nederlandse boeren een ernstig concurrentienadeel vinden. Terwijl ze geen voordeel meer hebben van de quotering, hebben ze door de hoge quotumkosten in Nederland wel de lasten ervan.

Leeuwarder Courant, 2005-04-07

Weinig handel in dure melkquota

ZOETERMEER – Boeren kopen weinig melkquotum tegen de hoge prijzen van dit moment. Dat blijkt uit cijfers van het *Productschap Zuivel* in Zoetermeer. De prijs voor quotum van melk met ongeveer 4 procent vet ligt al enkele maanden boven de € 1,80 per kilo. De afgelopen twee maanden werd er bij 644 transacties 21 miljoen kilo melk verhandeld. In 2004 kwamen er in dezelfde maanden meer dan duizend transacties binnen, goed voor 30 miljoen kilo. De veehouders hebben in februari en maart € 41,6 miljoen geïnvesteerd in productierechten. Vorig jaar in dezelfde periode was dat € 51 miljoen, ondanks de lagere prijzen.

LC 2005-05-26

Superheffing boeren in 2004/'05 € 23,1 mln.

Leeuwarder Courant 2005-05-26

Superheffing boeren: € 23,1 miljoen

ZOETERMEER (ANP) - De Nederlandse koeien hebben in het productiejaar 2004/2005 bijna 70 miljoen kilo meer melk gegeven dan de Europese Unie toestaat. De melkveehouders betalen voor deze overproductie een **superheffing van €23,1 miljoen**. In verhouding tot het totale **melkquotum van 11 miljard kilo**, is de overschrijding klein: 0,63 procent. Vorig jaar betaalden kwam de superheffing uit op €18,3 miljoen

Leeuwarder Courant 2005-06-18

Kwaliteitsborging moet draagvlak bij boeren

MEPPEL - Het nieuwe systeem van bewaking en borging van de melkkwaliteit van *Royal Friesland Foods* berust meer op beoordeling dan controle. Het nieuwe systeem is ontworpen omdat het oude algemene Keten Kwaliteit Melk (KKM) door juridische procedures en de mededingingsautoriteit onderuit was gehaald. Om de weerzin van leden tegen het oude gedetailleerde systeem weg te nemen, hebben ze een stem gehad in de totstandkoming.

De nieuwe kwaliteitsborging wordt voor drie jaar vastgelegd. In eerste instantie zijn daarin alleen de eisen vastgelegd, die voedselveiligheid, wetgeving en markt vragen. Na 2006 komen daar mogelijk eisen op basis van dierenwelzijn en van maatschappelijke aard bij.

Volgens *Friesland Foods*-voorzitter Sybren Attema verandert de kwaliteitsborging van een controle- in een managementinstrument. De beoordeling gebeurt door een onafhankelijke instantie.

De melkveehouder krijgt te maken met kleurcodes. Bij groen is alles in orde, bij oranje voldoende, maar vatbaar voor verbeteringen en bij rood onvoldoende. Als alles goed is, ziet de boer de beoordelaar slechts een keer in de twee jaar. Een belangrijke rol speelt ook de borging van het veevoer. *Friesland Foods* stelt strengere eisen aan de veevoerleveranciers.

Net nieuwe systeem wordt de komende maanden aan de boeren/leden voorgelegd en moet begin 2006 worden ingevoerd. De boeren krijgen voor het voldoen aan de kwaliteitsborging niet meer geld.

Trouw 2005-08-10 ¹

‘Oordeel niet te gemakkelijk over Europese subsidie aan boeren’

(door Harm Schelhaas)

Er is een hetze gaande tegen het Europese landbouwbeleid. Brussel geeft veel minder uit aan landbouwsubsidies dan velen willen doen geloven. En bij het afschaffen van de landbouwsubsidies heeft de Derde Wereld weinig baat.

Te gek voor woorden, zo is de gangbare mening dat van de EU-begroting 40 procent naar de landbouw gaat, terwijl de boeren nog geen 4 procent meer uitmaken van de Europese bevolking. Dat klinkt overtuigend en toch is het demagogisch. Want wat zijn de feiten?

De landbouwsector is de enige sector waarvoor een gemeenschappelijk beleid geldt. Logischerwijze worden de kosten daarvan gedragen door het zeer kleine Europese budget (nog geen 1/50 van alle nationale budgetten bij elkaar). De nationale regeringen hoeven hierdoor nog maar weinig uit te geven voor de eigen landbouw. De totale uitgaven voor de landbouw - de gemeenschappelijke uitgaven en de resterende nationale uitgaven - bij elkaar, zijn minder dan 2 procent van de totale overheidsuitgaven in de Europese Unie en nog geen 0,4 procent van de nationale inkomens.

Dat is minder dan velen denken, maar nog altijd krijgen de boeren dus 'subsidie' en blijft het de vraag waarom de landbouw niet, net als elke andere sector, geheel voor zichzelf kan zorgen. Het antwoord daarop ligt in de bijzondere structuur van de agrarische sector. In de landbouw zijn vele miljoenen kleine gezinsbedrijven waarop de boeren hard blijven werken, ook als de productie reeds te groot is. Ontslagen vinden in de landbouw niet plaats en de individuele boer kan met het veranderen van de omvang van zijn productie geen invloed uitoefenen op de markt. De meeste landbouwmarkten zijn zeer instabiel en reeds een klein overschot kan tot diepe prijsdalingen leiden.

¹ Bron: Trouw Archief 2005-08-10 ‘oordeel-niet-te-gemakkelijk-over-Europese-subsidie-aan-boeren’

In de industrie en dienstverlening ligt dat allemaal gemakkelijker. Als daar de productie te groot wordt, kan de onderneming de productie verminderen en arbeiders ontslaan. De kosten daarvan worden bijvoorbeeld via werkloosheidsuitkeringen op de samenleving afgewenteld. In de Europese Unie is momenteel ruim 10 procent van de bevolking werkloos. Landbouwoverschotten en werkloosheid: elkaars spiegelbeeld; beide het gevolg van het ontbreken van evenwicht tussen productie en vraag.

Economisch doet de landbouw het bovendien niet slecht. De productiviteit neemt sneller toe dan in de rest van de samenleving en de prijzen die de boeren voor hun producten ontvangen, dalen reëel, terwijl de prijzen en tarieven in de rest van de samenleving meestal stijgen.

Het tweede genoemde bezwaar tegen de Europese landbouwpolitiek is dat deze schadelijk is voor de Derde Wereld. In mijn dissertatie van twee jaar geleden heb ik alle modelstudies bestudeerd naar de effecten van het westelijk landbouwbeleid. Het afschaffen van het landbouwbeleid levert wereldwijd een welvaartswinst op van maximaal 60 à 80 miljard dollar. Circa 20 miljard daarvan komt ten goede aan de Derde Wereld. Dat lijken enorme bedragen en daar wordt dan ook de nodige demagogie mee bedreven. Maar dit soort bedragen zijn in de grote wereldeconomie klein; zij zijn slechts 0,2 tot 0,4 procent van de nationale inkomens. Bovendien duurt het rond de 10 jaar voordat deze (eenmalige) groei is gerealiseerd. Ter vergelijking: elk jaar is de groei in de Derde Wereld, ook in de landbouwsector, ten minste 2 à 3 procent.

De aanzienlijke liberalisatie van de Gatt-overeenkomst van 1993 heeft nauwelijks invloed gehad op de Derde Wereld. Vooral de meer welvarende ontwikkelingslanden profiteren van landbouwliberalisatie, en de grote landbouwbedrijven en niet de kleine boeren. De armste landen gaan er zelfs op achteruit.

Er zijn veel effectievere middelen om de landbouw in de Derde Wereld te helpen dan landbouwliberalisatie. Hulp bij investeringen en modernisering, verbetering van de infrastructuur op velerlei gebied, betere opleiding en voorlichting voor kleine boeren, een stabiel prijsklimaat, et cetera, zetten meer zoden aan de dijk.

Overigens is de Europese landbouwpolitiek al belangrijk aangepast richting Derde Wereld; zo worden de exportrestituties versneld afgebouwd en kunnen de derdewereldlanden steeds vrijer exporteren naar het rijke Europa. Die kant moet het ook op. Wel moet dan de EU-productie blijvend worden beperkt.

De Derde Wereld is zeer afhankelijk van de opbrengst van tropische landbouwproducten. Daar heerst sinds jaar en dag de vrije markt. Tussen 1980 en 2002 daalden daar de prijzen voor koffie, cacao, suiker en rubber met 77 tot 86 procent. Maar daar maakt de neoliberale wereldelite zich geen zorgen over, dat is nu eenmaal de vrije markt. Dat zit mij dwars. Als de Europese landbouwpolitiek wordt afgeschaft, liggen straks ook de prijzen voor de westelijke landbouwproducten in de goot en moet Max Havelaar ook een actie gaan voeren voor de Europese boeren.

Er is momenteel sprake van een neoliberale hetze tegen het Europese landbouwbeleid (te duur, slecht voor de Derde Wereld) die slecht onderbouwd is en die de boerenbevolking onrecht aandoet.

Terecht heeft minister Veerman vlak voor het zomerreces geweigerd mee te werken aan een abrupte afbraak van de huidige EU-landbouwpolitiek.

Mechanisatie in de landbouw is vooral productieverhoging

[Door Nico Hylkema]

Wat zijnde belangrijkste elementen inde landbouwmechanisatie van na de Tweede Wereldoorlog? Die vraag is niet eenduidig te beantwoorden. De akkerbouwer zal heel snel tot de conclusie komen dat het de tractor was en de melkveehouder zal wijzen op de melkmachine. Anderen benoemen factoren buiten de feitelijke mechanisatie om.

Het standaardwerk *Techniek in Nederland in de Twintigste Eeuw Deel 3* beschrijft de mechanisatie zoals die in de vorige eeuw de landbouw vooruit heeft geholpen. Redacteur Jan Bielentan, wetenschappelijk medewerker *agrarische Geschiedenis* in Wageningen, is geneigd als voornaamste element de tractor en dan vooral de aftak-as en de driepuntshefinrichting; te noemen. De eerste zet de machine in beweging, de tweede kan elke machine in elke gewenste stand achter de trekker koppelen. En voor de melkveehouder noemt Bieleman inderdaad de melkmachine.

„Eigenlijk was het proces van mechanisatie voor de oorlog al begonnen. Het duurde vrij lang voor de overheid wilde toegeven dat er geen plek meer was voor het kleine gemengde boerenbedrijf. Tot dan was het beleid toch vooral gericht op het tegengaan van de trek van het platteland naar de stad.”

Pas eind 1950 is de overheid om. De melkmachine is er al, maar die levert aanvankelijk slechts een geringe arbeidsbesparing. Het is nog een machine per koe. Pas als boeren het met de hand namelijk verlaten en de techniek het melken van twee tot drie koeien tegelijk mogelijk maakt, breekt de melkmachine echt door.

De grote motor achter de mechanisatie is het streven naar een grotere arbeidsproductiviteit. Die is na de oorlog nog bijzonder laag. Dat geeft een probleem als de kosten van arbeid snel oplopen en de prijs van de agrarische producten amper stijgt. Boeren moeten meer produceren om het inkomen op peil te houden. Daarbij helpt de overheid landbouw vanuit het standpunt, dat een gezonde landbouw nodig is voor een gezonde plattelandsamenleving. Een legitiem standpunt, meent Bieleman.

Daarmee wordt de Nederlandse landbouw sterk productiegericht. Toch verliezen boeren de markt niet uit het oog,²⁾ zoals eerder wel gevreesd is en nu wel eens smalend wordt opgemerkt. De afzet is in die jaren zeker geen probleem. De Europese markt schreeuwt om zuivel en andere agrarische producten en de Denen zijn nog geen concurrent binnen de EU.

Bieleman: „Marktgericht waren de boeren altijd al. In de midden zeventiende eeuw werd er al volop geëxporteerd naar Engeland. Het verhaal gaat van de Engelse ambassadeur Sir William

2 ‘De boeren’, verwarrende term vindt ZHN. We hebben het hier over de jaren vijftig neem ik aan?.....Bieleman lijkt er van uit te gaan – in deze samenvatting van de LC, maar ook in de oorspronkelijke tekst – dat het ‘product’ nog steeds rechtstreeks van producent naar consument ging. Dat was bij ‘zuivel’ echter allang niet meer zo. Daar zat de **handel**, in de ruimste zin, bijna altijd tussen. Denk hier vooral aan boter- kaas-, condens en melkpoeder, hier had de ‘de boer’ – lees *individuele boer* – vooral als het export betrof, geen enkele invloed op. De hierna volgende opmerking over de ‘*probleemloze*’ afzet, snap ik niet gezien mijn ervaring en wat ik er inmiddels over gelezen heb. De, vanaf begin jaren, weer beginnende (zuivel)export, was verre van probleemloos.....De woorden koelhuisboter en boterberg zijn gekoppeld aan de jeugd van mijn generatie (1945)..... en hadden geen positieve betekenis.....

Temple, dat de Nederlanders superieure boter naar het Verenigd Koninkrijk exporteerden en inferieure boter importeerden uit Ierland.

Boerenogen zijn vaak gericht op de Verenigde Staten, maar veel van de apparaten daar, zoals de eerste trekkers en de imposante combines zijn absoluut niet geschikt voor de Nederlandse situatie met kleine percelen, intensieve oogsten en het vochtige klimaat.

Dan komen de jaren zestig waarin de bevolking meer oog krijgt voor vrije tijd. Vooral de boerendochters willen niet meer onder de koe zitten. De stad trekt, de groeiende industrie en dienstensector nemen de uitstoot van de landbouw probleemloos op.

Veel vernieuwing komt uit de boeren zelf. Het voordrogen waardoor het inkuilen van gras het hooien overbodig maakt, is praktijk die in Friesland is ontstaan. De overheid speelt een rol in het verspreiden van de kennis, via de driehoek onderzoek-voorlichting-onderwijs.

Maar soms komt een impuls van buiten, zoals de invoering van de melktank. Die is nodig om de melk te bewaren tot de rijdende melkontvangst arriveert. De eigen coöperaties dwingen de boeren de melkbus aan de kant te doen en de tank inclusief melklokaal te installeren. Wie weigert, mag niet meer leveren en zo worden veel boeren in de armen van de bank gedreven. De tankoorlog heet het in die jaren.

En dan lijkt het of alles tegelijk gebeurt. De tractor wordt alom inzetbaar door de aftak-as en de driepuntshef. De melkmachine komt op toeren en de landinrichting komt op gang. Wat eerst was, doet er eigenlijk amper toe. Het ene maakte het andere mogelijk.

De tractor wordt steeds zwaarder en vraagt om een draagkracht van het land, dat op zijn beurt weer vraagt om beter peilbeheersing. Bovendien komt door de schaalvergroting de herverkaveling in een versnelling. Door de zwaardere tractor is de ontwikkeling van de cyclomaaier mogelijk, ter vervanging van de aloude maaibalk.

Die cyclomaaier vraagt weer om geëgaliseerde grasoppervlakken. De boer kan door de peilbeheersing steeds vroeger maaien en doet dat al snel drie keer per jaar. Sindsdien neemt de weidevogelstand in rap tempo af.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de komst van de ligboxenstal in combinatie met automatische melkmachines. Daarmee komt ook de mechanisatie van de mestverwerking op gang. Eerst is er de gemechaniseerde mestschuif, die de vaste mest uit de grup op de mestvaalt dumpt. Met de ligboxenstal komt de drijfmest en die vraagt weer om heel andere apparaten voor hel uitrijden.

Ook in de akkerbouw gaan de ontwikkelingen snel. De tractor maakt daar de arbeid in rap tempo overbodig en de productiviteit steeg razendsnel. Bieleman: „Wat er toen in de landbouw aan mechanisatie gebeurde, heeft een enorme impact op het landschap. Eigenlijk kun je qua invloed daarop spreken van een soort Deltawerken”. En niet te vergeten de positie van het dier: De koe is in de fokkerij aangepast aan de machine, in plaats van andersom.

Na de cyclomaaier komt de opraapwagen en tegelijkertijd het pvc als verpakkingsmateriaal. Ook in die tijd komt de drainage met de flexibele ribslang in een stroomversnelling en dat maakt een grondwaterpeil mogelijk, dat tot dan alleen maar een droom was.

Twintig jaar later moet de landbouw een pas op de plaats maken. De grenzen komen in zicht. In de jaren zeventig klinken al de eerste waarschuwingen tegen het mestoverschot, maar de overheid wuift die nog luchtig weg. Enkele bodemkundigen houden echter vol en roepen dat het verkeerd gaat.

Dat leidt eind jaren tachtig tot de mestwetgeving. Ook is er concurrentie van de Denen gekomen binnen de Europese markt. Europa kampt met graan-, boter- en kaasbergen. In 1984 re-

sulteert dat in de invoering van de superheffing en de beperking van de graanproductie. De mechanisatie ligt lange tijd stil.

Na de jaren negentig komt vernieuwing voort uit de regelgeving. Milieumaatregelen dwingen boeren tot vaak mechanische oplossingen. De mestwetgeving doet de mestinjecteur verschijnen. Door de al maar grotere machines haken boeren af en trekken zich terug op hun specialisme. De ruwvoerwinning besteden ze meer en meer uit aan de loonbedrijven.

De moderne melkveehouder en de akkerbouwer waren in 1960 herkenbaar aan de tractor. In 2005 herkent men de moderne boer juist aan de afwezigheid van grote tractoren en de aanwezigheid van een kantoortje waar een computer staat te zoemen. Een nieuwe tijd is definitief aangebroken: die van het geautomatiseerde boerenbedrijf.

Leeuwarder Courant, 2005-09-22

‘Europa’: Geen subsidie zonder tegenprestatie

De gang van zaken rond het openbaar maken van de agrarische subsidies wekt de indruk, dat boeren iets te verbergen hebben. Het s-oord ligt gevoelig in boerenland.

(NICO HYLKEMA Landbouwredacteur LC)

De bron van de subsidies voor de landbouw ligt in het Europees landbouwbeleid van vlak na de oorlog. De opzet was tijdens de wederopbouw de bevolking van een goed voedselpakket te voorzien tegen lage prijzen. Om boeren toch een goed inkomen te garanderen, kwam er een systeem van prijsondersteuning.

Als op de wereldmarkt de prijzen lager waren dan in Europa, kregen boeren een gegarandeerde Europese prijs. Dat betekende een stimulans voor de productie. Die werd evenwel zo groot, dat er- zeker in de zuivel - overschotten ontstonden.

In de jaren tachtig kwam daar een einde aan door de invoering van quota.

Melkveehouders kregen productierechten toegewezen en bij overschrijding daarvan moesten ze een boete betalen, de superheffing.

Akkerbouwers kregen als eerste te maken met de afbouw van de gegarandeerde prijzen door exportondersteuning vanwege de versturende werking ervan op de wereldmarkt. De prijzen van hun producten moesten zakken naar het niveau van de wereldmarkt. Als compensatie werd de MacSharrypremie in het leven geroepen.

De melkveehouderij behield nog lange tijd de exportsteun. Daarnaast kwam er ook nog subsidie binnen via diverse premies. De melkveehouderij was en is nog steeds goed voor zo'n 20 procent van de steun aan de landbouw.

Inmiddels is ook de zuivel hervormd en wordt ook hier de exportsteun en de bescherming tegen de wereldmarkt weggenomen. Om de prijsdaling die daarvan het gevolg is op te vangen, krijgen de boeren een gedeeltelijke compensatie, ongeveer 3.5 cent per liter melk.

Het Europees landbouwbeleid komt boeren tegemoet voor beperkingen in hun productiemogelijkheden. De landbouw is over het algemeen kleinschalig en bovendien stelt de Europese consument hoge eisen aan landschap, dierenwelzijn, voedselveiligheid en het milieu. Dat

maakt het voor de boeren moeilijk te concurreren op een wereldmarkt waar partijen opereren, die niet met die eisen worden geconfronteerd.

Alle premies en compensatiegelden worden om tegemoet te komen aan de wereldhandelsorganisatie WTO losgekoppeld van de productie om de wereldhandel niet te verstoren. Na 2007 krijgen boeren een bedrijfstoelage, gebaseerd op de subsidie die ze nu ontvangen en/of op hun melkquotum. De toeslag wordt per hectare uitgekeerd en is niet afhankelijk van wat de boer produceert.

Bij de discussie over de subsidie wordt vaak vergeten dat grote delen van de landbouw het zonder steun doen. Zo krijgen pootaardappeltelers, varkenshouders, tuinders en pluimveehouders geen enkele subsidie. Zij zullen straks ook geen bedrijfstoelage krijgen.

Daarmee is een oneerlijkheid in het systeem gebakken. Het ligt dan ook voor de hand dat in de toekomst, net als in buurlanden een zogeheten 'flat rate' per hectare wordt ingesteld. Iedere boer krijgt dan per hectare een toeslag, die lager zal zijn dan wat de rechthebbenden nu krijgen.

De boeren moeten om in aanmerking te komen voor de bedrijfstoelage voldoen aan achttien eisen op het gebied van landschap, dierenwelzijn en milieu. De verwachting is dat de toelagen meer en meer in het teken van een tegenprestatie op deze gebieden zullen worden uitbetaald.

De bedrijfstoelagen zijn niet waardevast. Jaarlijks gaat er straks 5 procent af. Dat geld wordt gebruikt voor plattelandsontwikkeling. Daarnaast zit er een plafond in de landbouwuitgaven tot 2013.

Na 2013 is het onzeker of de toelagen overeind blijven. Sommige Europese landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, willen het liefst van alle steun af. Ook de Nederlandse regering was tot voor kort dit standpunt toegedaan. Frankrijk is mordicus tegen afschaffen van de steun.

Tegenstanders van de steun aan de landbouw beroepen zich op de verstoring van de wereldhandel. Vooral de armste ontwikkelingslanden zouden daarvan de dupe zijn, omdat de kleine boeren er uit de markt worden geprijsd door het dumpen van goedkope landbouwproducten, die in Europa en de Verenigde Staten met subsidie zijn geproduceerd.

Dit standpunt vindt geen genade in de ogen van de Europese boeren. Zij menen dat als de Europese landen zich terugtrekken van de wereldmarkt, andere landen dat gat snel zullen opvullen. Bovendien, zo is het gevoel, moeten de ontwikkelingslanden hun eigen onvermogen om een goede landbouw op te bouwen niet afwentelen op Europese boeren.

Rest de vraag of de boeren zonder steun kunnen. In Nederland zijn nu al grote melkveehouders, die melk produceren tegen een kostprijs die na aftrek van de quotumkosten op wereldmarktniveau ligt.

Er zal dus wel landbouw blijven, maar dat is dan wel een grootschalige landbouw, waarin geen plaats meer is voor koeien in de wei en veel landschapsverfraaiing.³

3 Onderstreping ZHN.

Bodem quotumprijs nog niet in zicht ⁴

DOOR RENÉ VAN BUITENEN
TENDENS MELKQUOTUM

Het was al een merkwaardig jaar voor de melkquotumhandel, maar het ziet er naar uit dat 2005 als een heel spectaculair jaar de boeken in gaat.

In september werd een recordprijs genoteerd, dezer dagen maakt de quotumprijs een historisch grote val door. In een tijdsbestek van twee weken daalt de prijs met 10 procent. En het einde van de daling lijkt nog niet in zicht.

Hoewel de verschillende tussenpersonen daar anders over denken. Een handelaar die deze week in een paar uur tijd een handvol transacties sloot, trok op basis daarvan de conclusie dat de bodem op dit moment wel bereikt zou zijn. De porties melk die hij bemiddelde waren weggegaan voor 45 euro per kilo vet. Dat zal de bodem wel zijn, was zijn vermoeden. Ook anderen vermoeden dat de bodem nu wel bereikt is.

De NVM-makelaars gaven in hun marktcommentaar afgelopen dinsdag het signaal dat de markt zich na de daling van afgelopen week, deze week zou "herstellen". Daar is dus niets van terechtgekomen. En er zijn inmiddels signalen die duiden op een verdere daling van de quotumprijs. De makelaars van LTO Melkloket publiceerden gistermiddag een notering van € 44,30 per kilo vet, voor afgelopen donderdag.

Een aardige indicatie voor het sentiment in de markt is de ontwikkeling van de vraagprijzen, zoals die op internet de ronde doen. Zeven dagen geleden lag de vraagprijs per kilo vet nog op gemiddeld 49 euro bij

Quotum.nu. Inmiddels is dat nog maar 46 euro. Let wel, dat is een gemiddelde. Gisteren rond het middaguur werd er reeds melk te koop aangeboden voor 45 euro.

De gemiddelde quotumprijs ligt nog maar iets boven het niveau van vorig jaar om deze tijd. Niet eerder was het verschil met vorig jaar zo gering als op dit moment.

⁴ De melkquotumprijs zou uiteindelijk 24 maanden blijven zakken. En wel van ca. juli 2005 tot juli 2007, van € 52 naar het laagste punt € 16 / kg. vet – zie bijgeplaatste grafiek – NVM begin 2014 via www.zhn.nl.

Amper vraag naar melkquotum, prijs daalt snel

LEEWARDEN - De prijs van de melkproductierechten zakt snel. Stond het melkquotum enkele weken geleden op een recordhoogte van ongeveer € 54 per kilo vet in de melk, nu brengt het productierecht per kilo € 44,75 op.

Met de huidige prijs zit de handel op het niveau van vorig jaar. De kopers leunen momenteel massaal achterover. Verdere prijsdaling ligt hierdoor in het verschiet. Voor de gang van zaken zijn diverse oorzaken aan te wijzen.

Vorig jaar is er veel melkquotum op de markt gekomen, doordat het verlesen van melk deels verboden werd. Daardoor hebben veel boeren extra productierechten kunnen kopen. Bovendien is het melkaanbod al tijden aan de lage kant.

Boeren hoeven dus geen quotum te kopen omdat ze het eigen quotum niet volmelken. Daarbij komt dat de afgelopen maanden herhaaldelijk is gewaarschuwd tegen hoge quotumprijzen. Het rendement staat in geen verhouding tot die hoge prijs.

De boerenbond LTO en de jonge boeren organisatie NAJK hebben bovendien de verwachting uitgesproken. dat het systeem van quotering voor 2014 op de helling gaat, waardoor het quotum waardeloos wordt.

Begin van het quotumjaar was het aanbod minimaal, waardoor de prijs al snel opliep tot boven de € 50 per kilo vet. Melk bevat ongeveer 4 procent vet, dus is € 50 voor een kilo vet € 2 per liter melkproductierechten. Handel was er echter nauwelijks. Ook nu wachten kopers af, wat er gaat gebeuren.

De echte klap voor de quotumprijs, zo verwacht melkveehoudervoorzitter LTO Noord Geart Benedictus, komt op 2 februari 2007. Dan wordt de inkomenssteun van boeren volledig losgekoppeld van de productie. Hij acht het wel mogelijk dat boeren, nu ze wat ruim in hun jasje zitten, vooruitlopen op 2007.

Hij waarschuwt de boeren wel niet te vroeg te juichen, want er zijn nog zes weken te gaan tot het eind van het aankoopjaar. Doorgaans stijgt de prijs aan het eind van het jaar weer, doordat kopers dan vaak met te veel melk zitten.

Die factor lijkt nu afwezig.

Agrarische makelaar Sanne Wind uit Bolsward is voorzichtig in zijn conclusie. Er is in ieder geval voldoende aanbod. Hij noemt de huidige prijs normaal, maar voorziet een verdere daling als verkopers zenuwachtig worden.

Hij heeft signalen ontvangen van boeren die voor 1 januari willen stoppen met hun bedrijf, omdat ze nu hun geld nog kunnen omzetten in lijfrentepolissen. Dat zet extra druk op de markt. Hij acht daarom een echte prijsval niet onmogelijk. „Behalve verkopers heeft niemand belang bij een hoge melkprijs.”

Traditie van boer-zijn verdwijnt nu snel

NICO HYLKEMA Landbouwredacteur

De melkveehouderij begint na de zuivelhervorming snel een echte bedrijfstak te worden. De blijvers onder de boeren tonen zich meer dan ooit realistische ondernemers. Maar de culturele kant van het boer zijn verdwijnt snel.

De melkveehouders hebben tot nu toe een redelijk jaar gehad. De melkprijs hield redelijk stand en de inkomenssteun om de verwachte prijsdaling te compenseren zorgde voor een beter inkomen. De bouwactiviteiten op het platteland tonen aan dat veel boeren ervoor kiezen extra gelden te gebruiken voor diepte-investeringen.

De afwachtende houding bij het kopen van melkquotum getuigt van goed ondernemerschap. Afwachten terwijl de prijs snel daalt, klinkt logischer dan de praktijk veelal is. En om eerlijk te zijn, die prijs staat nog steeds niet in verhouding tot het rendement van het melken. Zeker niet zonder de inkomenssteun. Het wegnemen van Europese exportondersteuning en de aanstaande afbraak van invoerbepalingen lijken de prijs van de melk minder te hinderen dan velen verwachtten. Dat is zeker ook te danken aan een goede wereldmarkt en een flink goedkope euro. En mocht de melkprijs toch meer dalen, dan komt de prijsval voor de productierechten als compensatie goed uit.

De melkveehouder moet nog wel een stap verder doen en losser komen van zijn boerenbestaan als een soort erfelijke belasting. Samenwerken bijvoorbeeld om de kosten te drukken, want dat blijft voorop staan. En een deel van de cultureel bepaalde vrijheid inleveren. De melkveehouder van de toekomst zal minder baas op eigen erf zijn, dan nu nog het geval is. Niet alleen zullen afnemers van de melk hun greep op de wijze van produceren versterken. Ook Europese en nationale eisen op het gebied van milieu en landschapsonderhoud zullen de autonomie van de boer onder druk zetten.

Landbouwminister Cees Veerman sprak deze week in Marum gedenkwaardige woorden. Een jonge boerin die bang is de zeggenschap over het platteland te verliezen, kreeg te horen dat het land van iedereen is. „Wij komen toch ook in de stad.” Over grondpolitiek gesproken. Dat is dan het laatste stapje op weg naar ondernemerschap: de culturele component van het 'baas op eigen erfgevoel' en het 'baas op het plattelandgevoel' verdwijnt. Boeren kopen met het eigendomsrecht vooral het recht om op eigen land voer te winnen voor hun vee. Hoe dat land eruit moet zien, wordt in toenemende mate mee bepaald door anderen.

Stel dat de inkomenssteun niet meer uit Brussel komt - dat is heel goed denkbaar - en Nederland zelf moet bepalen of en waarvoor ze boeren nog betalen. Dan bepaalt de randstedelijke behoefte aan een mooi platteland de inrichting.

Zo lang het de randstedeling nog worst is hoe Friesland zijn platteland laat verworden tot louter productiemiddel, is er weinig aan de hand. Wie vanuit een vermeend boerenhart meent dat dit voor de eeuwigheid is en spreekt over meer ruimte voor ondernemende boeren, toont echter weinig realisme.

Nieuwkomers willen dwingen zich aan te passen aan de niet altijd verheven mores van het platteland, getuigt al evenmin van gevoel voor verhoudingen. Het kan snel verkeren, zo weten boeren in vollere streken van Nederland. En dan zullen de melkveehouders hun denkbeeldige vrijheid moeten beleven in de stal. Maar wat deert het de echte ondernemer, die geld verdient met een verder alleszins mooie bezigheid.

